

ΕΤΟΣ Α' - ΤΟΜΟΣ Α' - ΤΕΥΧΟΣ Α' & Β'

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΣΤΙΑΠ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΠΟΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤ — ΒΟΥΛΗΣ 18

1928

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΔΟΞΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΕΣ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΡΙΑΝΟΥΠΟΛΗ

Α' Δ Α Τ Ρ Ε Ι Α

1. Τ' ἄη Βασιλειῷ τοῦ προῦ, ὅποιους σηκουθῆ ἔμ¹⁾ βρουστά παίρ' τῆ μασά κι σουρβίζ' τις ἄλλ' ²⁾ νά ἔνουν ³⁾ γιροί κι λέει «σοῦρβα, σοῦρβα κι τοῦ χρόν' τοῦ ἁγίου Βασιλείου κ' εἰς χρόνους πολλούς».

2. Τ' ἄη Βασιλειῷ ἀποῦ βραδῦ ζυμώνουν πίτις κι βάζουν μέσα παρᾶ, κι ὄντα κάτσουν τοῦ βράδ' στοῦ τραπέζ' οὔ νοικουκύρς γιά ἡ νοικουκυρᾶ λουγυρνάει ⁴⁾ τρεῖς φουρῆς τὴν πίττα μὲ τοῦ ταρῆ κι ὕστερα τὴν κόφτ' ἴσια κουμμάτια, ὄλ' τις σπιτικοὶ ἀποῦ ἓνα, ἓνα τοὺν ἄη Βασίλ', ἓνα τὴν Παναγία, κι ἓνα γιά τὴν δουλειά τ' ἀντροῦ, γιά ⁵⁾ τὰ κτήματα, ἂν ἔχουν, κι σ' ὅποιον πέσ' παρᾶς κείνους εἶνι τυχιρός. Τὴν πρώτ' βοῦκα ποῦ θὰ δαγκάσουν τὰ κουρίτσια δὲν τὴν τρωῶν' κι τὴν κρύβουν ἀποῦν κάτ' στοῦ μαξιλάρ' τς κείν' τοῦ βράδ', κι τοῦ προῦ σηκώνουντι πουλιῖ νουρις κι περιμένουν, ὅτ' ὄνομα ἀκούσουν στοῦ σουκάκ' ⁶⁾, τέτοιου ὄνομα θὰ ἔχ' οὔ ἀντρας ποῦ θὰ πάρουν.

3. Τὴν Τυρνῆ τοῦ βράδ' γιά τ' ἄη Βασιλειῷ ἀποῦ βραδῦ, ὅποιους φτριμιστῆ τοὺν τάζουν.

Πρβλ. καὶ Λεογραφία Β' 405, ἀνάλογο συνήθεια.

4. Τὴν Τυρνῆ τοῦ βράδ', βρουστά 'π' τοῦ τραπέζ', σχορηνιοῦντι αἶ μικρότερ' μὲ τις τρανοί.

5. Τὴν Τυρνῆ τοῦ βράδ', ὕστερ' ἀπ' τοῦ τραπέζ', κριμοῦν ἀπ' τοῦ ταβάν ⁷⁾ μινιά κλουστῆ κι στὴν ἄκρα δένουν ἓνα κουλίκ ⁸⁾ σουσαμένιον χαλβά, κάθουντι κατὰ ἦς ⁹⁾ ὄλ' τοῦ σόι ¹⁰⁾ γύρου γύρου, κι ἔμ τρανός λουγυρνάει τὴν κλουστῆ μὲ τοὺν χαλβά ἀποῦν κουντὰ ἀπ' τὰ στόματά τς, κι ὅποιους τοὺν δαγκάσ' κείνους εἶνι τυχιρός. "Υστερα νουματίζ' ὅποιους

¹⁾ Πιὸ μπροστά. Τὸ μόριον τουρκικόν. ²⁾ Τοὺς ἄλλους. ³⁾ Γίνουν.

⁴⁾ Γυρίζει, φέρνει βόλτα. ⁵⁾ ἦ.

⁶⁾ Δρόμος. Ἡ λ. τουρκικῆ.

⁷⁾ Ὀροφῆ. Ἡ λ. τουρκικῆ. ⁸⁾ Κουλούρι. ⁹⁾ Κατὰ γῆς. ¹⁰⁾ Ἡ οἰκογένεια ἡ μᾶλλον ἡ γενεά. Ἡ λ. τουρκικῆ.

θέλ', ανάφτουν ένα κιβρίτ¹⁾ κι κουρώνουν²⁾ τὴν κλουστή· ἂν καὶ ὡς ἅπ' ἂν θὰ ἔν κείνου ποὺ νουμάτσι, κι ἂν σβύσ' δὲ θὰ ἔν.

Πρβλ. ἀνάλογο συνήθεια Λαογραφία Β' σ. 405, 5.

6. Τὴν Καθαρουδιπτέρα ὅλα τὰ πράματα τοῦ μαιριειοῦ τὰ βράζουν κι τὸν μαιριεῖο τοῦ παστρεύουν γιὰ νὰ μὴν ἀπομείνουν λίγδες.

Πρβλ. ἀνάλογο συνήθεια Λαογραφία Β' 405, 7.

7. Τὶς τρεῖς πρώτις μέρις τῆς Μεγάλ'ς Σαρακουσιτῆς βαστοῦν τρίμι-ρου κι τρῶν' τὴν Τιτράδ' τοῦ προυί, ἀφ' οὗ ἀπουλύκ' ἐκκλησ'ὰ κι πά-ρουν ἀντίδριου. "Ἄλλις πάλι τρεῖς μέρις ἀπ' τοῦ προυί ὡς τὸν Ἐσπιρονό δὲν τρῶν κι ὕστιρα τρῶν.

Πρβλ. ἀνάλογο Λαογραφία Β' 405, 6.

8. Ἡ πρώτ' μέρα εἶνι τοῦ Μάρτ'. Ὑστερα ὅλων τὸν μῆνα κάθε σπít' τοῦ μαχαλᾶ ἔχ' ἀπὸ μιὰ ἡμέρα, γιὰ νὰ διοῦν τι κιρὸ θὰ κάμ' κάθε γειτόνσα.

Πρβλ. ἀνάλογο Λαογραφία Β' 407, 21.

9. Τ' ἄη Σαράντ' σπέρνουν τὰ λουλούδια, γιὰτι βγαίζουν ἀγλήγουρα κι καλά. Κεῖν' τὴ ἡμέρα μαιριεύουν ἱνιὰ λουγιού φαειὰ κι μοιράζουν στὶς δικοὶ κι λέν: «Σαράντα νὰ φᾶς, σαράντα νὰ πιῆς, σαράντα νὰ δώης κι γιὰ τὴν ψυχὴ σ'».

Πρβλ. Λαογραφία Β' 408, 23.

10) Τοῦ πρώτου πασκαλιώτικου αὐγὸ ποὺ θὰ βάψουν, τοῦ βάζουν στοῦ εἰκονιστάσιο κ' εἶνι τῆς Παναγίας, δὲν τοῦ τρῶν κείνου κι τοῦ κρύβουν ὡς τοῦ χρόνου κ' ὕστιρα τοῦ ρίχνουν στοῦ νεαρό³⁾. Μὶ κείνου τοῦ αὐγὸ κάμουν κι καλοῦς ὥρσες Πασκαλιὰ⁴⁾ κι λέν: «Καλοῦς ὥρσες Πασκαλιὰ μὶ τὰ κόκκινα τ' αὐγὰ κι τοῦ χρόν' γιὰ καλά».

11. Τὴν Πασκαλιὰ, ἄμα ἔρτουν ἀπ' τὴν ἐκκλησιὰ, σβοῦν τὴν καν-τῆλα κι τὴν ανάφτουν μὶ τῆς Ἀνάστασης τοῦ κιρὶ. Ὑστιρα κεῖν' τοῦ κιρὶ τοῦ κρύβουν κι ὄντα πέφτ' χαλάζ' τ'ἀνάφτουν νὰ σταθῆ.

Πρβλ. Λαογραφία Β' 406, 13.

12. Τοῦ Σαββάτου τῆς Πασκαλιᾶς πααίζουν στὰ λημόρια⁵⁾ κι γιὰυτό τοῦ λέν Μανρουσάββατου.

13) Ὡς τὶς σαράντα τῆς Πασκαλιᾶς⁶⁾ δὲν ἀφίνουν ὄξου ἀπλοσημένα ροῦχα τοῦ βράθ', γιὰτι ξιγιαλιοῦντι ψυχὲς κι μνίσκουν⁷⁾ ὄξου, γιὰτι σα-ράντα μέρις οἱ ψυχὲς λουγυροῦν ὄξου ἀπ' τοῦ προυί ὡς τοῦ βράδ'.

Πρβλ. Λαογραφία Β' 406, 12.

14. Τὶς Σαράντα τῆς Πασκαλιᾶς δὲν κοιμοῦντι, γιὰτι ἀναλήφουντι.

Πρβλ. Λαογραφία Β' 406, 16.

¹⁾ Σπίρτο, πυρεῖο. Ἡ λ. τουρκικὴ. ²⁾ Ἀνάβουν.

³⁾ Ποταμό. ⁴⁾ Δηλαδὴ περιφέρουν τὸ αὐγὸ σ' ὄλον τὸ πρόσωπο γιὰ νὰ κοκκι-νήσει, ὅπως τὸ αὐγὸ. ⁵⁾ Νεκροταφεῖο. ⁶⁾ Τῆς Ἀναλήψεως. ⁷⁾ μένουν.

15. Τῆ Γουνάτιση) παίρνουν καρυδόφυλλα κι γουνατίζουν ἀπὸ πᾶν κ' ὕστισρα τὰ κρύβουν μέσ' στὰ σιντούκια γιὰ νὰ μὴν τσιμποῦν βότρου-δισ τὰ ρουῖχα.

Πηβλ. Λαογραφία Β' 406, 15.

16. Μαῖ μῆνα δὲν πατρεύουντι, γιατί μαεύουντι.

17. Στις εἰκουστέσσιρις Ἰουνίου γιουρτάζουν τὴν Καληνίτσα. Ἐπὸ βραδὺ διαλέζουν ἓνα κουρτσούθ' τῆς γειτονιαῖς ἑπτὰ δέκα χρονοῦ, νὰ εἶνι προυτουστέφανου³⁾ κι προυτουγόνατου²⁾ τοῦ στουλίζουν σὰν νύφ' μι γ'ράλντα, μι σκέπ', μι οὐτρὲς³⁾ κι στὰ χέρια τ' ἓνα γυαλί νὰ γυαλί ζητι ἀπὸ πᾶν' ἀπ' τοῦ κιφάλι τ' ἔχουν ἀπλουμένου ἓνα μιεγάλου μαν-τῆλ', κι ἀπ' τις τέσσαρις ἄκρις τοῦ βαστοῦν τοῦ μαντῆλ' τέσσιρα κου-ρίτσια οὐχτῶ - δέκα χρονοῦ. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ τὰ κουρτσούδια βαστάει στοῦ χέρι τ' ἓνα βακορτσούθ'⁴⁾, μέσα ἔχ' ν'εαρὸ, κι ἀπὸ πᾶν' σκιπα-σμένου μ' ἓνα μαντῆλ'. Οὐπίσ' ἀπ' τὰ τέσσιρα κουρτσούδια πααίνουν κι ἄλλα ἀκόμα, κι ὄλα μαζί ἀρχινοῦν κι τραβουδοῦν « Καληνίτσα μου, προυτουστέφανι, μάννα μ' σ' ἔστειλι γιὰ κρυὸ ν'εαρὸ κι γιὰ δρουσιρὸ, νὰ πουτίσουμι τοῦν βασιλικὸ, τοῦν πλατόφυλλου » κι γυρνοῦν σ' ὄλα τὰ σπίτια τῆς γειτονιαῖς, βάζουν οἱ γειτόνσις λίγου ν'εαρὸ μέσ' τοῦ βα-κορτσούθ', κι σημάδια γιὰ καθέναν ἀπ' τις σπιτικοὶ ἀπὸ ἓνα. Κατόπ' ἡ Καληνίτσα σκουντάει τρεῖς φουρὲς μι τοῦ πουδάρι τς τοῦ βακορ-τσούθ' κι χύν' ἀπὸ λίγου ν'εαρὸ. Ἐφ' οὗ σουθοῦν ὄλα τὰ σπίτια, παίζουν σ' ἓνα σπὶτ' πὸν ἔχ' μιεγάλουν βαχτσέ, ἔρχοντι ὄλα τὰ κουρίτσα ὄσα εἶνι γιὰ παντρεῖα κ' ἡ νοικουκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ παίρ' μιὰ κλειδαριά, τὴν περνάει στοῦν χαλκᾶ τοῦ βακορτσιοῦ κι κλειδῶν' τις τύχισ τοῦν κουρ-τσιῶν. Τὴν ἄλλ' τὴ μέρα τοῦ προὐὶ σηκώνουντι πάλι προὐὶ προὐὶ τὰ κου-ρίτσα, πηγαίζουν σὲ κείνου τοῦ σπὶτ' κι τὰ ξικλειδῶν' κείν' πὸν τὰ κλεί-δουσι. Ἐμα ἀπουλύκ' ἡ ἰκκλησιά, μαζώνουντι ὄλις γειτόνσις στοῦ σπὶτ' πὸν εἶνι τοῦ βακορτσούθ', στρώνουν ψάθες ὄξου στὸν βαχτσέ, κάθητι στὴ μέσ' ἡ Καληνίτσα κι βρουστά τς τοῦ βακορτσούθ', κι γύρου γύρου ὄλις γυναῖκις, κουρίτσα κι κουρτσούδια ἀρχινοῦν νὰ λὲν στίχ'. Πρῶτα πρῶτα θὰ ποῦν

Σήμερα εἶνι τ' Ἀγιαντιοῦ, εἶνι μιεγάλη χάρη.

ὄσα σιντούκια κι ἀνοιξα, ὄλα δικὰ σου νάνι.

Τότε ἡ Καληνίτσα χῶν' μέσ' τοῦ βακίρ τοῦ χιράκι τς χουρῖς νὰ γλέπ' κι πιάν' ἓνα σημάδ'. Ὑστισρα ἀρχινοῦν ὄλις νὰ λὲν ἀπὸ ἓνα στίχου κ'

¹⁾ γορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς.

²⁾ ἀπὸ τὸν πρῶτον ἄνδρα. ³⁾ ἀπὸ πρῶτο γονάτισμα τῆς μητέρας. ⁴⁾ σύρματα.

⁴⁾ μικρὸ χάλκινο δοχεῖο. Ἡ λ. τουρκικὴ.

17. Καληνίτσα βγάζ' άπου ένα σημάδ' ύσου να σουθοῦν. Άμα σουθοῦν τὰ σημάδια βάζουν λίγο ν'εαρὸ άπ' τοῦ βακορτσουθ' σ' ένα τάσ' μέσα κι ένα κλωναροῦθ' για κανένα φύλλου άπὸ βασιλικὸ πλατόφυλλου πιάνουν τοῦ τάσ' τρία κουρίτσια για ¹⁾ παντριμένις άπάν στου βάσ' παρμάκ' ²⁾ κι νοματίζουν άπου μνια μνια, άν πάη βασιλικὸς με τοῦ ν'εαρὸ δεξιὰ θὰ γέν' κείνου πὸ νομάτσαν, άν πάη ζιρβιά δὲ θὰ γέν. Κατόπ' παίρνουν ένα κηρί, τοῦ ανάφτουν κι τοῦ γυρνουῦν κι στάζ' μέσα σ' ένα βουκάλ' κι νοματίζουν για ένα κουρίτς κι ὅ,τ' σχηματιστῆ μέσα τέτοιουν άντρα θὰ πάρ'.

Πρβλ. Λαογραφία Β' 408, 29.

18. Τὴν Καληνίτσα βλέπουν τοῦν ἴσκιου τς στοῦν ἴλιου, κι σάν τοῦν διοῦν χουρις κιφάλ' ὡς τοῦ χρόνου πιθνήσκουν.

19. Τοῦ ἄη Συμιών' οἱ γαστρομένις δὲ δουλεύουν για νὰ μὴν κάμουν συμνιμένα πιδιά.

20. Τοῦ ἄη Στυλιανου, ὅσις ἔχουν πιδιά δὲ δουλεύουν, για νὰ ζήσουν τὰ πιδιά τς.

21. Στὴν βαρβάρα ³⁾ μέσα βράζουν μαζί κουκκιά κι ὕστια κάθε ένας άπὸν μέσα άπ' τοῦ σπῖτ' βάζ' άπὸν ένα κουκκί στὴν κισά' ⁴⁾ τ' για νὰ βαρβατιάσ' ⁵⁾.

Πρβλ. Λαογραφία Β' 409, 30.

22. Τοῦ ἄη Λευθέρ' οἱ γαστρομένις δὲ δουλεύουν για νὰ ἔλευθερουθοῦν εὔκουλα.

23. Τὰ δουδικαῖμερα κείν' πῶχουν κηριτζῆδις ⁶⁾ δὲν πλένουν τὰ ρουχά τς κι δὲν τὰ ράφτουν, ὅσου νὰ φουτιστοῦν τὰ ν'εαρά, για νὰ μὴν τοῦς φάν' λύκ'.

Β' ΠΑΙΔΙ

24. Τῆς γαστρομέν'ς κοιλιά ὄντας εἶνι σουγλιρῆ θὰ κάμ' άγόρ', κι ὄντας εἶνι πάλ' κατὰ οὐπίσ' φουσκουμέν' θὰ κάμ' κουρίτσ'.

25. Ὄντὰ θέλουν νὰ νοιώσουν τι πιδι θὰ κάμ' μνια γαστρομέν', τὴ βάζουν κρυφά στοῦ νώμου τς ἄλας, κιάν πιάσ' τοῦ στόμα τς θὰ κάμ' κουρίτσ', άν πιάσ' τὴ μῦτι τς θὰ κάμ' άγόρ'.

Πρβλ. Λαογραφία Β' 413, 66, 67.

26. Τὴν ὥρα πὸν θὰ παίξ' ⁷⁾ τοῦ πιδι, ὅποιου διῆ βρουστά τς ἢ γαστρομέν' κείνου θὰ μοιιάσ' τοῦ πιδι.

27. Τὴ λιχοῦσα δὲν τὴν άφίνουν μοναχῆ τς ὅσου νὰ βαφτιστῆ τοῦ

¹⁾ ἢ ²⁾ αντίχειρα.

³⁾ [Οὔτω πιθανῶς καλεῖται ἢ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἁγίας Βαρβάρας παρασκευαζομένη πανσπερμία. Σ. τ. Δ]. ⁴⁾ σακκοῦλα Ἡ λ. τουρκική. ⁵⁾ γεμίσει. ⁶⁾ Ταξιδιώτες. ⁷⁾ Ὄταν πρῶτο σκιρτήσει στὴν κοιλιά τῆς μάνας.

πιδί, κι ἂν χρειαστῆ νὰ τὴν ἀφίκουν μουναχὴ τς βάζουν κουντὰ τς μνιὰ σκούπα νὰ τὴν φυλάει.

Πρβλ. Λαογραφία Β' 414, 81.

28. Στῆς λιχούσας τὸν οὐδᾶ τραβοῦν τὶς περᾶδες τοῦ βράδ', γιὰ νὰ μὴ διῆ λιχοῦσα τοῦ φιγγάρ' κι χάσ' τοῦ γάλα τς.

29. Στεὺν οὐδᾶ τῆς λιχούσας, ὄντᾶ βραδυάσ', σφαλνοῦν τὶς πόρτες κι τὰ τζιάμνια κι δὲν ἀφίνουν τὴ νύχτα κανέναν νὰ σιβῆ μέσα κι' ἂν χρειαστῆ νὰ σέβ' κανένας βάζουν φουτιὰ κι θυμνιάμα στοῦ θυμνιατοῦ κι περνάει ἀπὸ πᾶν' γιὰ νὰ μὴν ἀρμνιαστῆ¹⁾).

30. Στὶς ἱννιὰ τὶς μέρις σηκώνουν τσίτσιτσκου²⁾ τὴ λιχοῦσα ἀπ' τοῦ στρωμά τς κι τὴ βάζουν νὰ πατήσ' κατὰ ἧς, κι ἀπὸν κάτ' ἀπ' τὰ πουδάρια τς βάζουν ἓνα κουμμάτ' σίδιρου γιὰ νὰ γέν' σάν κι αὐτὸ γιρῆ.

31. Σαράντα μέρις δὲν κάμ' λιχοῦσα νὰ πάει σ' ἄλλο σπῖτ', γιὰτι σπάνουν τὰ πουτήρια κι τὰ πιάτα κείν' τοῦ σπιτιοῦ. Κι ἂν λάχ' νὰ πααίν', πιάν' τῆς πόρτας τὸν χαλκᾶ.

32. Ὅντᾶ γινηθηθῆ κανένα πιδί μι σημάδ' ἀπάν' στοῦ κουρμί τ' λὲν πὸν ἔκλιψι μάννα τ', ὄντᾶς ἦταν γαστρομέν', κανένα πρᾶμα σάν ἱκείνου τοῦ σημάδ' κι πιάσ'κι σὶ κείν' τοῦ μέρους.

33. Ὅντᾶ ἔχ' κανένα λιχοῦθ'³⁾ ζοῦρα κι κλαίει κι δὲν νοιώνουν τὶ ἔχ', δὲν τοῦ πααίζουν στοῦν γιαιτρό, λὲν «δὲν ξέρ' γιαιτρός ἀπὸν πιδιὰ, αὐτὸ τσαλαπατήθηκε», τοῦ πααίζουν στὴν ἀρμένκη τὴν ἱκκλησ'ά, γιὰ⁴⁾ τοῦ πιδί, γιὰ κανένα ρουχοῦδι τ' κι τοῦ διαβάζ' ἀρμινουπαπᾶς κι τοῦ πιρνάει⁵⁾).

34. Ὅντᾶ φιάσ' ἓνα μικρὸ πιδί τοῦ πουδάρι τ' στοῦ στόμα τ' λὲν πὸν ἔφαγε ἓνα βουτσὶ⁶⁾ γάλα.

35. Τὰ πρῶτα νύχια τοῦ πιδιοῦ, ἄμα τὰ κόψουν, τὰ τριβουν στοῦ βουβᾶ τὴν κισ'ά⁷⁾ γιὰ νὰ γιουμώσ' παράδισ.

36. Τοῦ πιδιοῦ τὰ δόντια ἢ μάννα νὰ μὴν τὰ παρατηράει, γιὰτι βαρεια τὰ βγάζ' ὕστια.

37. Τοῦ πρώτου δόντ' πὸν βγάζ' ἓνα πιδί, τοῦ ρήχνουν ἀπὸν στὰ κираμίδια κι λὲν: «Νὰ σὶ δώσου κουκκαλένιου νὰ μὴ δώεις σιδηρένιου».

38. Τοῦ *hisik'*⁸⁾ τοῦ πιδιοῦ *hóskou*⁹⁾ δὲν τοῦ κουνοῦν, γιὰτι πιθανήσκ' τοῦ πιδί.

¹⁾ Νὰ μὴν πάθει κανένα κακό. Λέγεται καὶ «νὰ μὴν τσαλαπατηθῆ». Γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῆς λέξης βλέπε: Λαογραφία Η' 469 κ. ἑ.

²⁾ Λίγο, ἀλλιῶς *καμπόσουτσ' κου*.

³⁾ Μωρό: ⁴⁾ ἦ. ⁵⁾ Περνᾶ ἢ ἀρρώστεια. ⁶⁾ Βαρῆλι.

⁷⁾ Κεσιὰ - σακκοῦλα.

⁸⁾ Κούνια. ⁹⁾ Κενό. Ἡ λ. τουρκική.

39. 'Απ' οὐπίσ' στοὺν ζβέρκου τοῦ πιδιοῦ ἢ μάννα τ' δὲν τοῦ φιλάει, γιατί σὰν τρανέψ' δὲν τὴν γράφ' ¹⁾.

40. Στοὺ γυαλί ²⁾ καρσί ³⁾ δὲν τοῦ γυαλιζ' μάννα τοῦ πιδί τς, γιατί ἀγλήγουρα κάμ' κ' ἄλλο.

Γ'. ΒΑΣΚΑΝΙΑ

41. Νὰ μὴν κρένουν ἀπὰν στοῦ πιδί, γιατί βασκαίνειτι.

42. Τὰ μικρὰ τὰ παιδιά γιὰ νὰ μὴ βασκαίνουντι, τὰ κριμνοῦν ἀποὺ 'πάνου τς γιά ⁴⁾ στοὺ βισίκι ⁵⁾ τς μνιά σκέρδα σκόρδου κὶ ἓνα μαβῦ βουντζούκ ⁶⁾. Κὶ ὄντὰ διῆ κανένας κανένα παιδί, γιὰ νὰ μὴ βασκαθῆ, λέει «τφοῦ σκόρδα».

Πεβλ. Λαογραφία Β' 411, 47.

43. 'Οντὰ βασκαθοῦν βάζουν στοῦ θυμνιατὸ φουτιὰ καὶ τρία γαρόφαλλα, ἀφοῦ τὰ σταυρώσουν ⁷⁾, τὰ ῥίχνουν στὴ φουτιὰ· ἂν σκάσουν βασκάθκαν, κὶ ἂν δὲ σκάσουν δὲ βασκάθκαν.

Πεβλ. Λαογραφία Β' 410, 46.

44. Τοῦ Μεγαλουσάββατου τοῦ προῦ ὄντὰ λέει παπᾶς τοῦ «'Ανάστα ὁ Θεὸς» κὶ ῥίχ βαίια, τὰ μαζώνουν γυναῖκες κὶ ὄντὰ βασκαθῆ κανένας τοὺν καπνίζουν μὲ κεῖν' τὰ βαίια.

Δ' ΟΙΩΝΟΙ

45. 'Οντὰ βγοῦν πρώτ' φορὰ τ' ἀρνούδια, σὰν διοῦν ἄσπρου τό'χουν κακό, κὶ σὰν διοῦν μαῦρου καλό, κὶ λὲν «ἄσπρου ἀρνὶ μαύρη χρουνιά, μαῦρου ἀρνὶ ἄσπρη χρουνιά».

Πεβλ. Λαογραφία Β' 412, 55.

46. 'Οντὰ καθουρδίηζς καὶδὲ κὶ κουρώσ' τοῦ δουλάπ' θὰ σ' ἔρι' ἀρ-χουντιὰ, τοῦ ἴδιου εἶνι κὶ ὄντὰ κουρώσ' κὶ τοῦ τηγάν'.

47. 'Οντὰ χυθῆ ῥάκι θὰ ἔν καθγᾶς ⁸⁾ ὄντὰ χυθῆ λάδ' εἶνι κακό, ὄντὰ χυθῆ καὶδὲς θὰ πάρος παραδες, ὄντὰ χυθῆ κρασί γιὰ νερό εἶνι οὔρ' ⁹⁾.

48. Τρώγουντας ἄμα πέσ' βοῦκα ἀπ' τοῦ στόμα σ' ἔρχιτι μουσαφίρς ¹⁰⁾.

49. 'Οντὰς ἀρκουδάη κανένας τρανός, ἔρχιτι μουσαφίρς.

50. Χτινίζουντας μνιά γυναῖκα, ἄμα ἀφήκ' καμνιὰ οὔρα ἀπ' τὰ μαλ-λιά τς, ἔρχιτι μουσαφίρς ἢ γιουλτζῆς ¹¹⁾ ἢ γράμμα.

¹⁾ Δὲν τὴν λογαριάζει, ἀδιαφορεῖ γι' αὐτήν.

²⁾ Καθρέφτης. ³⁾ Ἀπέναντι. Ἡ λ. τούρκικη.

⁴⁾ ἢ. ⁵⁾ Λίκνον. ⁶⁾ Χάνδραν. Ἡ λ. τούρκικη.

⁷⁾ Κάμουν τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ στὸν ἀέρα.

⁸⁾ Φιλονεικία. ⁹⁾ Καλὸς οἰωνός.

¹⁰⁾ Ξένος, ἐπισκέπτης. Ἡ λ. τουρκική. ¹¹⁾ Ταξειδιώτης.

- 51. "Οντα λουντι γατα, μουσαφιρσ θα ερι'.
- 52. "Οντα φουναξ' παρακαξα κουντα σ' ενα σπιτ', παιρουν γραμμα.
- 53. "Αμα κουνεψ' απανου σ' αλουγομυγα, θα σ' ερι' μουσαφιρσ.
- 54. "Οντα γουργιαξ' 1) του σκυλι η οντα φουναξ' κουνκουθαγια παν' απ' τα κισαμιδια του σπιτιου, πιθνισκ' κανενασ απου μεσα απ' του σπιτ'.
Πεβλ. Λαογραφια Β' 412, 54.
- 55. "Αμα μνισκουν τα ματια κανινου παιρ' γραμμα.
- 56. "Οντα οι τρωη χουφια σ' η διξ'α, θα δωκσ παραδις, κι οντα οι τρωη η ζισβια θα παρσ.
Πεβλ. Λαογραφια Β' 413, 57.
- 57. "Ονταξ εχσ στα νυχια σ' ασπρα, καμσ κινουργια ρουχα.
- 58. "Οντα οι τρωη μυτη σ', θα κλαψσ.
Πεβλ. Λαογραφια Β' 413, 58.
- 59. "Αμα παιξ' του ματι σ' του διξι, αν το χσ για καλο, θα διησ καλα, κι αν τα' χσ για κακο θα διησ κακο. Του ιδιου κι του ζισβι.
Πεβλ. Λαογραφια Β' 413,61.
- 60. "Οντα οι τρωη ραχησ', θα φαξ ξυλου.
- 61. "Αμα βαζουν τα φτια σ', οι κατηγορουν.
Πεβλ. Λαογραφια Β' 413,60
- 62. "Αμα οι γαδαλαη 2) λιμοσ σ', οι χουρατευουν, κι αμα φτιρνιζισι οι θυμουντι.
- 63. "Οντα πααιν'σ οι κανενα σπιτ' κι τουσ βρησ σταν τραπεξ', ο' αγαπαει πιθιρα σ'.
- 64. "Οντα ξισαση κανενασ κι γλεπ' τα χερια τ', τουν κατηγορουν κι οντα γλεπ' τα πουδαρια τ' τουν πινουν.

Ε' ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ

- 65. "Αμα διουν κινουργιου φιγγαρ' λεν:
Συ φιγγαρ', γω παλλικαρ'.
κι πιανουν την σακκουλα τσ, κι αν εινη γιματ', θα εινη ολουν τουν μηνα γιματ', αν τυχ' παλι βοσκ' 3), ολουν τουν μηνα θα εινη βοσκ'. "Αν παλι δεν εχουν απανου τσ παραδις, πιανουν ο, τ' βριθη απανου τσ μαλαματενιου για 4) ασημενιου δαχτυλιδ', σκουραλικ', βραχιολ', ουρουλδι.
Πεβλ. Λαογραφια Β' 413,62,64.
- 66. Τιτραδ' κι Παρασκιβη δεν κοφτουν τα νυχια τσ, για να προουκοψουν οπουσ του λεγ' κι του τραγουθ'.

Τιαρση κι Παρασκιβη τα νυχια σου μην κοψης,
Κυριακη μη λουνισι, αν θελης να προουκοψης.

Πεβλ. Λαογραφια Β' 405,2.

1) 'Οριεται. 2) γαργαλα, ενοχλει για βηχα. 3) αδεια 4) η.

67. Τρεις μέρη βρουστά π' την πρώτ' Αύγουστου κι τρεις μέρη κατόπ' δὲν λούνουντι κι δὲν πλένουν, γιατί δριμνιάζουντι. Κι ἂν χρειαστῆ νὰ λουθοῦν γιά ¹⁾ νὰ πλένουν, μέσ' στοῦ ν'εαρὸ ρίχνουν ἓνα καρφί, γιά νὰ πααίν' ἐκεῖ τοῦ κακό.

Γ' ΠΟΙΚΙΛΕΣ ΜΑΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΕΣ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ

68. Τὰ χέρια τ' ὄντὰ κάθητι κανέννας νὰ μὴν τὰ χ' σφαλισμένα, γιατί σφαλάει τύχη τ'.

Πεβλ. Λαογραφία Β' 412.56.

69. 'Οντὰ κατουράη κανέννας ὄξου, φτάει ²⁾ ἀπάν' στοῦ κατρουλιότ', γιά νὰ μὴν πιδόσ' κανέννας κι τοῦ πατήσ' κι τσαλαπατηθῆ ³⁾.

Πεβλ. Λαογραφία Β' 414.77.

70. 'Οντὰ βραδυάσ', μαστίχα δὲ ματσαλοῦν ⁴⁾, γιατί ματσαλοῦν τοῦν πιθαμένουν τὰ κόκκαλα.

71. Τ' ἀγόρια δὲν κάμ' νὰ ματσαλοῦν μαστίχα, γιατί δὲ βγάζουν μουστάκια.

72. Τὴν νύχτα ξεῖθ' δὲν πουλοῦν, γιατί κόφτιτι.

73. 'Οντὰ δίνας κανέναν σαποῦν' νὰ μὴν τοῦ δίνας μέσ' στή χουῖφια τ' νὰ τοῦ βάηζ' ἀπού' πὰν στοῦν χέριτ', γιά νὰ μὴ μαλώσιτι.

74. 'Οντὰ λούνουντι βάζουν πέντι, ἰφτά, ἰνιά σαπούνια, γιατί ἀλλιῶς πιθνήσκ' δουβᾶς γιά νινέ ⁵⁾.

75. 'Οντ' ἀπουμείκ' καῖθὲς μέσ' στοῦν δζεζβέ ⁶⁾ νὰ τοῦν πιῆς ἀπ' τοῦν δζεζβέ κι νὰ γυρίης κάτ τὴν πόρτα, θὰ πάρεσ παράδις.

76. 'Οντὰ φουθηθῆ κανέννας, τοῦν ποτίζουν τρεῖς ταχινές ⁷⁾ μὲ παντιζαχίρ ⁸⁾

Πεβλ. Λαογραφία Β' 411, 49.

77. "Αμα ἔχ'ς κανένα πριζιμο, τὴν ὥρα ποῦ λέει ὁ παππᾶς στήν ἱκκλησὰ τοῦ «ἔξαιρέτως» νὰ τοῦ τριψ'ς νὰ γιανίσκ'.

Πεβλ. Λαογραφία, 410, 41.

78. 'Οντὰ τρωῶς ψουμί, νὰ μὴν ἀφήνης κανένα κουμματοῦθ', γιατί σ' ἀφήν' ἀγαπητικός σ'.

79. 'Οντὰ πίνς ν'εαρὸ, νὰ τοῦ πίνς ὄλουτσου, νὰ μὴν ἀφίνς στοῦ πουτήρ', γιατί ὀποιους τοῦ πιῆ κατόπ' μαθαίν' τὰ μυστικά σ'.

80. 'Οντὰ ράφτς κανινού ρουῆχο κι κουμπουδένιτι τοῦ ράμμα, εἶνι γινατοῆς ⁹⁾. "Αλλ' πάλι λὲν πιρσοῦ ¹⁰⁾ ποῦ χαίριτι.

¹⁾ ἦ. ²⁾ πτιέι. ³⁾ πάθει κανένα κακό. ⁴⁾ μασοῦν. ⁵⁾ μητέρα.

⁶⁾ καφέμπρικο. Τὸ δοχεῖο ὅπου βράζουν καφέ.

⁷⁾ Πρωινά. ⁸⁾ Λέξη τουρκ.—κυρίως ἀντιφάρμακο στή δηλητηρίαση.

⁹⁾ Πεισματάρης. ¹⁰⁾ Πολύ, περισσό.

81. Ὁ Ἀπάνου τς κουμπιὰ δὲ ράφτου, γιατί ράφτου τὴν τύχη τς. Κι' ἂν τύχ' νὰ ράφου κανινοῦ κουμπί, πρῶτα τοῦν τοιμποῦν μι τοῦ βιλόν'.

Πεβλ. Λαογραφία Β' 413, 69.

82. Τοῦ ψαλίθ' ἀνοιχτὸ δὲν τ' ἀφίνου, γιατί κί τοῦν ἔχθρῶν τὰ στόματα ἀνοίγου.

Πεβλ. Λαογραφία Β' 413, 73.

83. Ἄρχῃ ἀρχῃ ὄντὰ θὰ βγοῦν γουμίσα¹⁾ νὰ φᾶς ἀποῦ δζομέρ²⁾ χέ- ρια, γιὰ νὰ φᾶς περισσά³⁾.

84. Ὅντὰ πάη μουσαφίρσα σὶ κανένα σπίτ', δὲ γυρνοῦν τὰ παπού- τσα τς, γιὰ νὰ μὴ γυρίσου προυξινίτρις.

85. Ὅντὰ βγαίξ' κανένας ἀπὸ τοῦ σπίτι τ' κὶ πααίν' νὰ καταπιασιτῆ καμνιὰ δουλειά, νὰ μὴ γυρίσ' οὐπίσ', γιατί δὲν τιριάξ' ὕσιρα δουλειά τ'.

86. Ὅντὰς ἔχου μουσαφίρ' κὶ θέλου ἀγλήγουρα νὰ τοῦν ξαπου- στείλου, βάζου μέσ' στὰ παπούτσια τ' ἄλας ἢ φουναζου μέσα στοῦν 'βατζᾶ⁴⁾ τρεῖς φουρὲς ἰθνομά τ' κὶ πααίξ'.

87. Ὅντὰ πααίν' κανένας ταξειδ' χύνου κατόπι τ' ν'εαρὸ, νὰ πααίν' σὰν τοῦ ν'εαρὸ ἀγλήγουρα.

88. Ὅντὰ σὶ κάμου σὶ κανένα σπίτ' τραπέξ', νὰ διπλώσ' τὴν πι- τσέτα σ' ἄμα σκουθῆς ἀπ' τοῦ τραπέξ' γιὰ νὰ διπλώσ' παῖμός σ'.

89. Ὅντὰ γιράσ' πρὸ κανένας γέρους ἢ καμνιὰ γριὰ κὶ δὲν πιθνί- σκου, βγάζου τοῦ τσιαμπέρι τς ἢ τοῦ φέσι τς ἀποῦ πᾶν' ἀπ' τοῦν βατζᾶ γιὰ νὰ τί; διτῆ θιὸς κὶ νὰ τίς πάρ'.

97. Τοῦν πιθαμένου δὲν τοῦν ἀφήνου μοναχὸν μέσ' στοῦν οὐδᾶ νὰ μὴν πιράσ' ἀποῦ πᾶνου τ' γάτα κὶ βρουκουλακιάς.

98. Ὅντὰ πιθάν' κανένας, σαράντα μέρις κάθι βράδ' θυμιάζου τὰ ῥοῦχα τ' νὰ μὴν πιράσ' γάτα κὶ βρουκουλακιάσου.

Θεολόγος Γ. Βαφειδης

Λ Α Τ Ρ Ε Ι Α

(Σαρανταεκκλησιώτικο)

Τὸ Χαλθασάββατο

Τὸ Σάββατο τῆς Τυρινῆς τὸ λένε χαλθασάββατο στὶς Σαράντα Ἐκ- κλησιές. Γιατὶ κείνη τὴ μέρα μοιράζου ὅλα τὰ σπίτια χαλθᾶδες λογιῆς λογιῆς μὲ ἓνα κομμάτι κουλούρα στοὺς συγγενεῖς καὶ στοὺς γείτονες, γιὰ νὰ γλυκαθοῦν, φαίνεται, καὶ οἱ ζωντανοὶ καὶ οἱ ψυχῆς τῶν ἀποθαμμένων:

¹⁾ Ὀπωρικά. ²⁾ Γενναϊόδωρο. ³⁾ Περισσά, πολλά. ⁴⁾ Καπνοδόχο.

Τὴ νύχτα μετὰ τὸ δεῖπνο κρεμοῦσαν πῆτιες στρογγυλές ἀπὸ χαλβᾶ καρυδένιο καὶ σησαμένιο μὲ μιὰ δυνατὴ κλωστή ἢ μὲ σπάγγο ἀπὸ τὸ ταβάνι τῆς πατωσιᾶς—τῆς σάλας. Καὶ τότε ὅλη ἡ οἰκογένεια, ὁ πατέρας, ἡ μητέρα καὶ τὰ παιδιὰ μεγάλα καὶ μικρά, ἔκαμναν ἓνα κύκλο, μὲ τὰ χέριμ πίσω, γύρω στὴ κρεμασμένη χαλβαδόπηττα. Ὁ πατέρας κατόπι κουνούσε μὲ τέχνη τὴ χαλβαδόπηττα μὲ τὸ σπάγγο, ὥστε νὰ χαράζει καὶ αὐτὴ στὸν ἀέρα κύκλο καὶ νὰ περνᾶ κοντὰ ἀπὸ τὰ στόματα ὄλων, ποὺ ἔκαμναν τὸ γῦρο. Ὁ καθένας τότε προσπαθοῦσε νὰ πιάσει μὲ τὰ δόντια του τὴ χαλβαδόπηττα καὶ ὅποιος τὸ κατώρθωνε ἢ ἔτρωγε ὀλόκληρην τὴ χαλβαδόπηττα, γιὰ νὰ γλυκαίνεται ὅλο τὸ χρόνο, ἢ κέρδιζε κατι ἄλλο, ποὺ ὄριζαν. Ἐννοεῖται ὅτι δύσκολο ἦταν νὰ κατορθώσουν νὰ πιάσουν τὴ χαλβαδόπηττα μὲ τὰ δόντια. Καὶ ἡ χαλβαδόπηττα στοὺς γύρους, ποὺ τὴν ἔσπρωχναν νὰ κάμνει, τοὺς ξεγελοῦσε καὶ χτυποῦσεν ἄλλον στὴ μύτη, ἄλλον στὰ μάγουλα, ἄλλον στὸ κούτελο καὶ ἄλλον στὰ δόντια καὶ τοὺς πασάλειφε ὄλους μὲ χαλβᾶ. Καὶ ἄκουες τότε γέλια, χάχανα, φωνές χαρούμενες καὶ ἀπὸ κανένα ὄχι δυνατὸ ὕστερα ἀπὸ τὸ χτύπημα τῆς πῆττας στὸ κούτελο. Πολλοὶ ὅμως κρεμοῦσαν τὴ χαλβαδόπηττα τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ καὶ στὸ τέλος τοῦ γλεντιοῦ ὁ καθένας ἔβανε στὸ στόμα ἀπὸ ἓνα καλοψημμένο καὶ καλοκαθαρισμένο ἀνγὸ γιὰ νὰ βουλώσει τὸ στόμα του, ὅπως ἔλεγαν, γιὰτι θάρχιζεν ἡ νηστεία πλιὰ καὶ θὰ τ' ἄνοιγαν πάλι τὴν Πασκαλιά, γιὰ τὰ ἀρτυμένα μετὰ τὸ Χριστὸς ἀνέστη, τρώγοντας κόκκινο αἶγό.

(Περὶ Δασογ. Β' 405,5)

Δημ. Χατζηπαναγιώτης